Fra: Paul Eric Aspholm <paul.eric.aspholm@nibio.no>
Sendt: 18.10.2026 21:27:26
Til: Postmottak KLD <postmottak@kld.dep.no>
Kopi: Snorre Hagen <Snorre.Hagen@nibio.no>
Emne: 26/4470 innspill til kommende arbeid med Stortingsmelding om villaks, sjøørret og sjørøye

---

Innspill til det kommende arbeidet med Stortingsmeldingen om villaks, sjøørret og sjørøye, og om hvilke tiltak som kan gjennomføres for å bedre tilstanden for disse artene.

Norge har et stort internasjonalt ansvar for stedegne laksefisk, særlig den atlantiske laksen.

Krisen for den atlantiske villaksen er alvorlig og utvikler seg raskt. Det samme gjelder situasjonen for sjøørret og sjørøye.

Klimaet i ferskvann er i endring, og hele vannmiljøet påvirkes. Elementene i trusselbildet må identifiseres og reguleres dette krever kunnskap. De forventede framtidige klimaendringene kan få store, men foreløpig utilstrekkelig dokumenterte, konsekvenser for laksefiskene.

Selv om det hevdes at atlantisk villaks er en av de mest studerte fiskeartene, finnes det fortsatt store og mange kunnskapshull. Samtidig endrer flere parametere seg uten at vi har tilstrekkelig mulighet til å følge utviklingen.

Helhetlig, økosystembasert kartlegging og systematisk kunnskapsoppbygging er en forutsetning for å kunne iverksette riktige tiltak for å redde artene. Vi kan ikke bare basere oss på de forholdene som historisk eller tidligere har hatt størst betydning. Parametere som tidligere ble antatt å være ubetydelige, kan raskt utvikle seg til å bli kritiske.

Alle vassdrag er forskjellige i sin økologiske funksjon og på mange andre måter, og de ulike anadrome artene har genetiske tilpasninger som varierer både mellom og innenfor elvene og deres sideelver. Dette genetiske mangfoldet er viktig å dokumentere og bevare, blant annet i tråd med en rekke internasjonale og nasjonale forpliktelser som Kunming–Montreal-rammeverket for naturmangfold (Naturavtalen).

Elvemusling er en av mange arter som er både indikator, nøkkelart og paraplyart i våre elver som Norge også har spesielt ansvar for sammen med villaks og ørret. Elvemuslingen påvirker flere av livsparameterne både for laks og ørret, og arten er helt avhengig av disse to som verter til rekrutteringen av elvemuslingen. Det er også en lang rekke arter som er forbundet med villaks, sjøørret og sjørøye som må tas med i sammenhengen for å redde laksefiskene våre.

Riktig kultivering og korrekt restaurering er viktig. I dag finnes det ingen pålagte systemer for for- og etterundersøkelser ved restaurering som gjør det mulig å dokumentere resultater, trekke lærdom av tiltakene og eventuelt justere videre tiltak. Laksefisk trenger mange parametere, blant annet tilgang på mat når de oppholder seg i elvene, og de trenger mikrohabitater som er egnet for oppvekst og overlevelse etter gyting.

Klimaendringer, forurensning og regulering kan føre til endringer både i næringsgrunnlaget, for eksempel det biologiske mangfoldet, og i bunnforholdene i elvene. For å forstå disse endringene trengs oppdatert og ny kunnskap om hele biotaen i ferskvann og om alle naturtyper i nedbørsfeltet.

Pukkellaks kan ha negativ påvirkning gjennom en rekke ulike mekanismer. Selv om pukkellaks har vært til stede i de østlige delene av Norge i mer enn 70 år, har det vært svært vanskelig å finne finansiering til kunnskapsinnhenting om arten i et føre-var-perspektiv. Pukkellaksen har utviklet en livskraftig bestand med stor ekspansjon i oddetallsårene. Også liketallsgenerasjonen har i år vist tegn til at de er i ferd med å etabler og bygge seg opp som oddetalsgenerasjonen. Det betyr at pukkelaks vil gå opp i elvene våre hvert år. Kunnskap om hvordan pukkellaksen tilpasser seg de ulike elvene våre, både atferdsmessig i havet og i elvene og med genetisk tilpassing, er viktig for at vi skal kunne kontrollere bestandene. Det er også viktig å dokumentere hvordan pukkellaks påvirker de ulike elvene, slik at det kan iverksettes mottiltak som ivaretar laksefiskene og de stedegne biologiske og genetiske forholdene uten at elvene endres.

Økosystemtjenester og -goder er viktige å forstå også for å møte folks syn (inkludert moderne syn) og behov for laksefiskene våre. Forståelsen av disse er basale både i tradisjonellkunnskap og ulike gruppers syn og derved løsning av konflikter. Også dette bør på det sterkeste tas med som en del av den menneskelige faktoren i bevaringen av laksefiskene.

Det finnes en lang rekke ytterligere temaer som må belyses. Vi ved NIBIO Svanhovd bidrar gjerne med flere innspill og mer kunnskapskapinnhenting. Det haster med å fremskaffe kunnskap som kan bidra til å bremse den raske utviklingen vi nå ser for atlantisk villaks, elvemusling og pukkellaks.

Med vennlig hilsen Paul Eric Aspholm
Forsker
NIBIO Svanhovd, 9925 Svanvik